

УДК 004.738.5:316.774

[https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-7\(35\)-990-1001](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-7(35)-990-1001)

Юрченко Олександр Анатолійович кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри міжнародної економіки, Київський столичний університет імені Бориса Грінченка, вул. Бульварно-Кудрявська, 18/2, м. Київ, 04053, <https://orcid.org/0000-0002-8447-6510>

Лисенко Тетяна Анатоліївна, старша викладачка кафедри аналітичної, фізичної та колоїдної хімії, Національний медичний університет імені О. О. Богомольця, проспект Берестейський 34, м. Київ, 03057, <https://orcid.org/0000-0002-7700-9332>

Сохацький Олександр Юрійович доктор філософії, старший викладач кафедри міжнародних економічних відносин, Західноукраїнський національний університет, вул. Львівська, 11, м. Тернопіль, 46001, <https://orcid.org/0000-0001-8735-866X>

РОЛЬ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ ТА ІНШИХ ЦИФРОВИХ ПЛАТФОРМ У КОМУНІКАЦІЇ ПІД ЧАС ВІЙНИ

Анотація. Агресія Росії проти України поширилася за межі фізичного поля бою, охоплюючи інформаційну війну, зокрема в соціальних мережах. Цю війну міжнародні медіа називають «першою війною в ТікТок», адже це перша війна, де соціальні мережі присутні на такому великому рівні. Отже, в контексті сучасних воєнних конфліктів, розуміння ролі соціальних мереж і інших цифрових платформ у комунікації має важливе значення для розуміння різних аспектів війни та її наслідків. Дослідження спрямоване на визначення ролі соціальних мереж та інших цифрових платформ, а також виявлення позитивного і негативного впливу. В ході дослідження визначено, що під час війни українські громадяни залишаються активними споживачами інформації соціальних мереж, проте вибір джерел змінюється в залежності від обставин і переваг. З'ясовано, що у 2023 р. кількість інтернет-користувачів сягнула близько 30 мільйона, що свідчить про те, що більшість населення має доступ до глобальної мережі, використовуючи її для різноманітних потреб. Під час війни активно використовуються соціальні мережі (Facebook, Telegram, Viber, Twitter, Instagram, TikTok), які стають платформами для розповсюдження оперативної інформації й вираження підтримки. На основі дослідженої інформації автором було систематизовано елементи позитивного і негативного впливу під час війни. Було визначено, що з одного боку, вони забезпечують швидке поширення актуальної інформації про ситуацію на

передовій, допомагаючи мобілізувати громадську підтримку для військових і постраждалих. Однак, з іншого боку, розповсюдження дезінформації може стати наслідком використання соціальних мереж як платформи для поширення неправдивої інформації, пропаганди і фейків, що може призвести до паніки, спричинити конфлікти й поділ суспільства. Практична значимість результатів дослідження полягає в тому, що розуміння ролі соціальних мереж у комунікації під час війни допомагає розробляти ефективні стратегії управління кризовими ситуаціями, виявляти й реагувати на дезінформацію і фейки.

Ключові слова: громадська думка, інформація, фейки, розповсюдження дезінформації, інформаційна доступність, інформаційна війна, глобальна безпека, національна безпека.

Yurchenko Oleksander Anatoliyovych PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor of the Department of International Economy, Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University, Bulvarno-Kudriavska St., 18/2, Kyiv, 04053, <https://orcid.org/0000-0002-8447-6510>

Lysenko Tetyana Anatoliivna Senior Lecturer of the Department of Analytical, Physical and Colloid Chemistry, Bogomolets National Medical University, Beresteyskyi Ave., 34, Kyiv, 03057, <https://orcid.org/0000-0002-7700-9332>

Sokhatskyi Oleksandr Yuriiovych PhD, Senior Lecturer, Senior Lecturer of the Department of International Economic Relations, West Ukrainian National University, Lvivska St., 11, Ternopil, 46001, <https://orcid.org/0000-0001-8735-866X>

THE ROLE OF SOCIAL MEDIA AND OTHER DIGITAL PLATFORMS IN WARTIME COMMUNICATION

Abstract. Russia's aggression against Ukraine has expanded beyond the physical battlefield to include information warfare, including social media. The international media call this war the 'first war on TikTok', because it is the first war where social media is present at such a large level. Therefore, in the context of modern military conflicts, understanding the role of social media and other digital platforms in communication is important for understanding and addressing various aspects of war and its consequences. The study aims to determine the role of social media and other digital platforms, as well as to identify positive and negative impacts. The study found that during the war, Ukrainian citizens remain active consumers of information on social media and digital platforms, but the choice of sources varies depending on circumstances and preferences. It is found that in 2023 the number of Internet users reached about 30 million, which indicates that the majority of the population has access to the global network, using it for various needs. During the war, social networks (Facebook, Telegram, Viber, Twitter,

Instagram, TikTok) are actively used, becoming platforms for disseminating operational information and expressing support. On the basis of the information studied, the author systematised the elements of positive and negative influence during the war. It has been determined that, on the one hand, they ensure the rapid dissemination of up-to-date information about the situation on the frontline, helping to mobilise public support for the military and the victims. However, on the other hand, the spread of disinformation can result from the use of social media as a platform for spreading false information, propaganda and fakes, which can lead to panic, cause conflicts and divide society. The practical significance of the study's findings is that understanding the role of social media in wartime communication helps to develop effective crisis management strategies, identify and respond to disinformation and fakes.

Keywords: public opinion, information, fake news, disinformation spread, information accessibility, information warfare, global security, national security.

Постановка проблеми. У сучасному світі соціальні мережі та інші цифрові платформи відіграють головну роль у комунікації, особливо в надзвичайних умовах, таких як війна. Під час російсько-української війни, такі платформи стають незамінними інструментами для розповсюдження інформації, координації дій, підтримання зв'язку між людьми й мобілізації громадянського суспільства. Вони надають можливість миттєвої передачі новин і оперативної реакції на події, що є вкрай важливим у воєнний час, коли життя і безпека багатьох людей залежать від швидкого доступу до достовірної інформації [1].

Крім того, соціальні мережі стають простором для висловлювання думок, підтримки морального духу й організації гуманітарної допомоги, що підсилює їхню роль у кризових умовах. Такі сучасні інструменти цифрових комунікацій заслуговують на особливу увагу, адже вони кардинально змінюють способи взаємодії суспільства в надзвичайних ситуаціях і впливають на хід війни не тільки на інформаційному фронті.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Багато сучасних і закордонних авторів досліджували роль соціальних мереж і різноманітних цифрових платформ. Останні наукові дослідження, присвячені використанню цифрових технологій і соціальних мереж в контексті війни в Україні.

Зокрема, авторка О. Михайлова у своїй науковій роботі активно досліджувала, як громадянське суспільство використовує цифрові платформи для мобілізації ресурсів і підтримки населення в умовах воєнного стану. Її дослідження акцентувало увагу, в першу чергу, на трансформації громадських ініціатив завдяки цифровим інструментам, що допомагають ефективніше відповідати на виклики війни [1].

Автори О. Кирилова, А. Михайлова й К. Захаріна у своїй статті висвітили роль соціальних мереж у поширенні інформації та дезінформації під

час конфлікту. Дослідження авторів показало, що соціальні медіа використовуються як інструменти впливу на суспільну думку і підриву інформаційного простору [2].

Автори А. Бахметьєва та О. Кирилова у своєму науковому дослідженні розглядали, як традиційні новинні ЗМІ використовують соціальні мережі для висвітлення політичних і соціальних проблем, пов'язаних з війною. Автори звернули увагу, що соціальні мережі стають важливим джерелом інформації і платформою для обговорення суспільно-політичних питань [3].

С. Засекін і ін. проаналізували різні історії війни, які публікували в соціальних мережах та їх вплив на психологічний стан користувачів. Їх дослідження виявило, як особисті наративи сприяють формуванню колективної пам'яті та емоційної підтримки під час війни [4].

О. Сахарук у дослідженні розглядав, як цифрові технології сприяють соціальній інтеграції та реінтеграції людей, які постраждали від війни. Автор аналізував, як цифрові інструменти допомагають відновити соціальні зв'язки та підтримувати психологічний добробут постраждалих [5].

Варто також звернути увагу на дослідження авторів В. Путрашика та ін., які аналізували, як цифрова журналістика і соціальні мережі впливають на формування суспільних уявлень про війну. Автори акцентували увагу на ролі соціальних мереж в поширенні інформації й формуванні громадської думки під час конфлікту [6].

Таким чином, дослідження показують, що цифрові технології і соціальні мережі стали невід'ємною частиною сучасного інформаційного простору, активно впливаючи на соціальні процеси, комунікацію й підтримку населення в умовах війни. Отже, незважаючи на велику кількість вітчизняних і зарубіжних досліджень, питання ролі соціальних мереж і цифрових платформ в умовах війни потребують додаткових розвідок і осучаснення.

Мета статті – розкриття ролі соціальних мереж і цифрових платформ під час війни та виявлення їх позитивного й негативного впливу.

В статті передбачається розв'язання наступних завдань:

- дати оцінку загального стану використання соціальних мереж в Україні під час війни;
- окреслити позитивний і негативний вплив соціальних мереж і цифрових платформ під час війни.

Виклад основного матеріалу. Соціальні мережі та цифрові платформи відіграють важливу роль у комунікації під час війни, забезпечуючи швидкий доступ до інформації й можливість координації дій громадськості. Вони стають не лише засобом поширення новин, але й платформою для мобілізації підтримки, психологічної допомоги й документування подій. У контексті воєнного конфлікту їх значення зростає, оскільки вони допомагають зберігати зв'язок між людьми та надавати підтримку постраждалим.

Сьогодні найпоширенішим джерелом інформації виступають соціальні мережі (рис. 1).

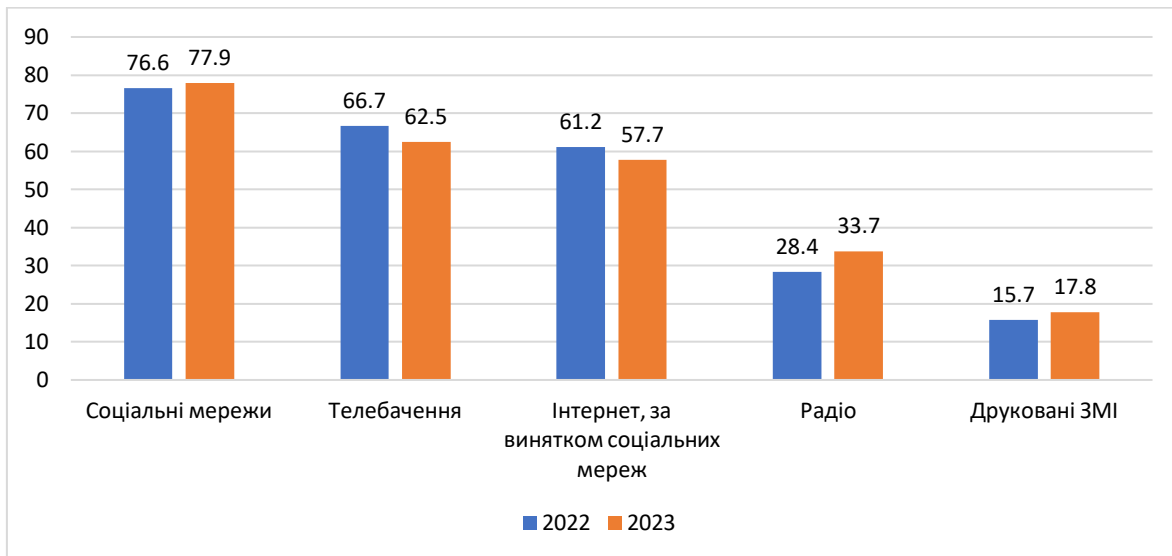

Рис. 1 Динаміка найпопулярніших джерел інформації серед громадян України під час війни (2022-2023 рр.)

Джерело: складено автором на основі [7].

За наведеними даними можна побачити, що у період війни в Україні з 2022 по 2023 рік спостерігалася певна динаміка в споживанні інформації громадянами. Перш за все, видно, що соціальні мережі залишаються найбільш популярним джерелом інформації серед українців, збільшивши свою популярність на 1,3% з 2022 по 2023 рік. Насамперед, це пов'язано зі зростанням кількості користувачів інтернету й активнішим використанням соціальних мереж для отримання новин і спілкування з іншими.

Телебачення втратило трохи свою популярність, зменшившись на 4,2% протягом цього періоду, що може бути пов'язано з тим, що деякі громадяни переходять до альтернативних джерел інформації, таких як інтернет і соціальні мережі, або зменшують час для перегляду телевізора на користь інших занять. Інтернет, за винятком соціальних мереж, також зазнав спаду на 3,5% за цей період, що може бути пов'язано з тим, що окрім соціальних мереж, інші онлайн-джерела інформації є не такими активно розповсюдженими, зокрема в умовах військових дій, коли люди можуть шукати більш швидких і доступних джерел інформації.

Отже, наведена інформація показує, що під час війни українські громадяни залишаються активними споживачами інформації соціальних мереж і цифрових платформ, проте їх вибір джерел може змінюватися в залежності від обставин та переваг.

На початку 2024 року в Україні спостерігалася суттєве впровадження цифрових технологій, що виявлялося у високих показниках використання інтернету та соціальних мереж.

За даними звіту Digital 2024: Ukraine, кількість інтернет-користувачів сягнула 29,64 мільйона, що відповідає рівню проникнення у 79,2 відсотка. Це свідчить про те, що більшість населення має доступ до глобальної мережі, використовуючи її для різноманітних потреб – від освіти і роботи до розваг і комунікації.

У січні 2024 року, згідно звіту Digital 2024: Ukraine, кількість користувачів соціальних мереж становила 24,30 мільйона, що дорівнює 64,9 відсотка від загальної кількості населення. Такі дані підкреслюють важливість соціальних платформ у повсякденному житті українців, особливо в умовах воєнного стану, коли доступ до швидкої і надійної інформації є вкрай важливим.

Крім того, кількість мобільних з'єднань стільникового зв'язку в Україні сягнула 55,64 мільйона, що становить 148,7 відсотка від загальної кількості населення, вказуючи на те, що багато українців користуються більше ніж одним мобільним пристроєм для підтримання зв'язку. Такий факт вказує на високий рівень мобільності й технологічної підготовленості населення до викликів сучасного світу.

На рисунку 2 автором показана кількість користувачів різними соціальними мережами в Україні станом на початок 2024 р.

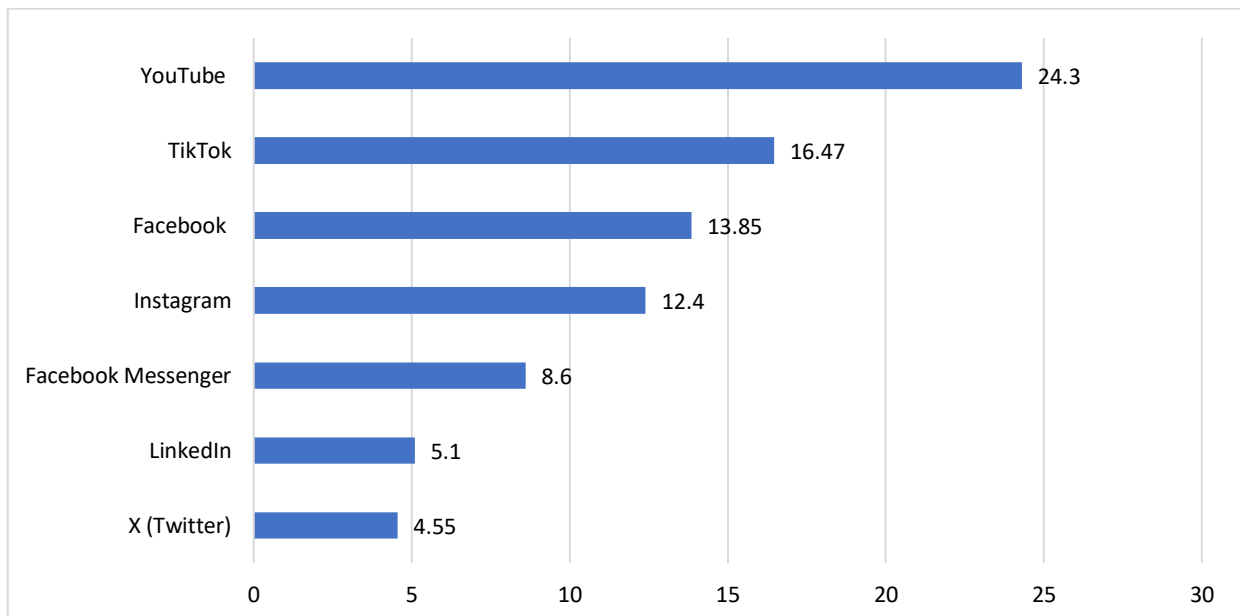

Рис. 2 Кількість користувачів різними соціальними мережами в Україні станом на початок 2024 р. млн. осіб

Джерело: складено автором на основі [8].

Отже, на початку 2024 року в Україні спостерігалася значна активність користувачів у різних соціальних мережах, що вказує на широкий спектр уподобань та потреб в онлайн-комунікаціях. Найпопулярнішою платформою серед українців виявився YouTube з 24,3 мільйона користувачів, що свідчить про високу популярність відеоконтенту, доступного на платформі.

На другому місці за популярністю знаходиться TikTok з 16,47 мільйона користувачів, відображаючи глобальний тренд зростання популярності коротких відео, особливо серед молодшого покоління. Facebook з 13,85 мільйонами користувачів залишається важливою платформою для соціальних зв'язків та новин. Instagram з 12,4 мільйонами користувачів також відіграє значну роль, особливо серед тих, хто надає перевагу візуальному контенту. Facebook Messenger має 8,6 мільйона користувачів, що вказує на популярність цього додатку для приватного спілкування та обміну повідомленнями. LinkedIn, зі своїми 5,1 мільйонами користувачів, вказує на важливість професійних мережеских зв'язків і кар'єрних можливостей для українців.

Найменшу кількість користувачів має X (Twitter) з 4,55 мільйонами, що свідчить про меншу популярність мікроблогінгу у порівнянні з іншими соціальними мережами і специфічне використання цієї платформи для певних типів комунікації, таких як новини та обговорення актуальних подій.

Таким чином, ці дані відображають різноманітність уподобань українців щодо соціальних мереж, які використовуються для різних цілей: від розваг і особистих контактів до професійного розвитку та доступу до новин в умовах війни.

Згідно дослідженню ОПОРА, найбільшу перевагу громадяни України віддали Telegram - 71,3% респондентів у 2023 році (рис. 3).

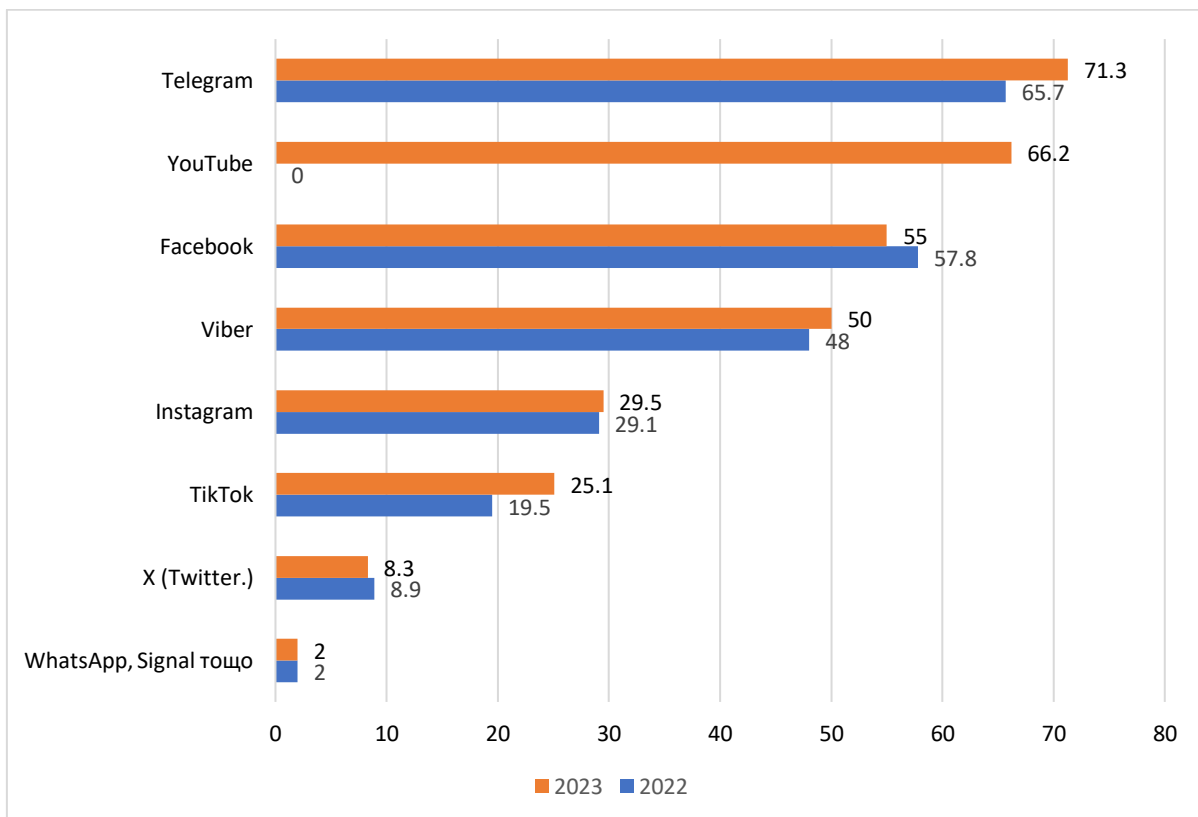

Рис. 3 Динаміка використання соціальних мереж, як основного джерела новин в Україні під час війни у 2022-2023, %

Джерело: складено автором на основі [7].

Однак необхідно додати, що доступ до новин, пов'язаних із повномасштабним вторгненням, був суттєво обмежений, зокрема через використання блюру чутливого контенту, обмеження доступу до облікових записів і сторінок, які нібито порушують правила спільноти, та відверту цензуру. Це значно ускладнило українським користувачам доступ до важливої інформації в умовах мінливого безпекового середовища.

Зважаючи на ці обставини, важливість ефективного формування інформаційної політики й співпраці з медіа складно переоцінити.

Роль соціальних мереж і цифрових платформ під час війни проявляється через його позитивний і негативний вплив (табл. 1).

Таблиця 1

Позитивний і негативний вплив соціальних мереж і цифрових платформ під час війни

№	Позитивний вплив	Негативний вплив
1	Інформаційна доступність – вони створюють можливість швидкого і доступного розповсюдження актуальної інформації щодо ситуації на передовій, безпеки та важливих подій. Це допомагає мобілізувати громадську думку та дії для підтримки військових, постраждалих та мирних жителів.	Розповсюдження дезінформації – соціальні мережі також можуть стати платформою для поширення неправдивої інформації, пропаганди та фейків, що може призвести до паніки, спричинити конфлікти та поділ суспільства.
2	Мобілізація і громадська підтримка – соціальні мережі стають платформою для мобілізації і координації допомоги постраждалим, збору грошових засобів, організації волонтерських груп і інших акцій громадської підтримки.	Маніпуляція громадською думкою – зловживання соціальними мережами може призвести до маніпуляцій і впливу на громадську думку, зокрема шляхом штучного підсилення певних поглядів чи підриву авторитету об'єктивних джерел інформації.
3	Психологічна підтримка – соціальні мережі служать платформою для вираження емоцій, спільної підтримки й спілкування між військовослужбовцями, ветеранами, постраждалими та їхніми родинами.	Порушення приватності та безпеки – відкрита природа соціальних мереж може призвести до порушення приватності користувачів і використання їхніх особистих даних з метою маніпуляції або втручання в їхні особисті справи.
4	Міжнародна підтримка – цифрові платформи дають змогу швидко і ефективно привертати увагу міжнародної спільноти до ситуації в країні та залучати міжнародну допомогу та підтримку.	Підрив безпеки – ворожі сили можуть використовувати соціальні мережі для шпигунства, дестабілізації та проведення кібератак, що може завдати шкоди національній безпеці.
5	Можливість документування – соціальні мережі і різні цифрові платформи часто служать для документування порушень прав людини, воєнних злочинів та інших негативних явищ, що відбуваються під час конфлікту.	Психологічний тиск – постійний потік негативних новин і зображень про війну в соціальних мережах може призвести до стресу, тривоги й погіршення психічного стану користувачів.

Джерело: узагальнено і систематизовано автором на основі [1-5]

Соціальні мережі відіграли значну роль під час війни в Україні, виконуючи функції інформаційного, координаційного, мобілізаційного й гуманітарного характеру. Вони стали основними джерелами оперативної інформації про бойові дії, переміщення військ та інші важливі події, а також платформами для перевірки фактів і боротьби з дезінформацією, наприклад, через діяльність таких організацій, як StopFake.

Крім того, соціальні мережі використовуються для координації гуманітарної допомоги, збору коштів, волонтерської діяльності та організації евакуаційних маршрутів.

Вони також поширюють патріотичні відео, історії героїзму, забезпечуючи підтримку бойового духу та морального стану населення, а також надають психологічну допомогу через гарячі лінії та консультації з фахівцями.

На міжнародній арені соціальні мережі привертають увагу світової спільноти до війни, залучають міжнародну підтримку й впливають на рішення політиків і міжнародних організацій щодо надання допомоги Україні. Вони також є платформами для збору й поширення фото- та відеодоказів воєнних злочинів, що пізніше можуть бути використані в міжнародних судах. Отже, такі приклади ілюструють, наскільки важливою стала роль соціальних мереж під час війни в Україні, як в контексті внутрішньої координації, так і на міжнародній арені.

Таким чином, позитивний вплив соціальних мереж і цифрових платформ під час війни полягає у забезпеченні швидкого доступу до інформації, мобілізації громадської підтримки, психологічній підтримці та міжнародному сприянні. Вони допомагають громадянам бути в курсі подій, організовувати допомогу та спілкуватися з іншими, що може покращити ситуацію у військових та гуманітарних конфліктах.

Однак, як було з'ясовано, є і негативний вплив, який полягає у поширенні дезінформації, маніпуляції громадською думкою, порушенні приватності та безпеці, а також у психологічному тиску на користувачів. Такі аспекти показують, що соціальні мережі і цифрові платформи мають як позитивні, так і негативні наслідки в умовах воєнного конфлікту, тому важливо бути обачними й критичними щодо інформації, що поширюється через ці медіа.

Голова Незалежної медійної ради і головний редактор «Детектор медіа» Отар Довженко пояснив, що за останні роки ставлення медіа до інформації з соціальних мереж неодноразово змінювалося. Раніше Facebook не вважався надійним джерелом інформації, а його контент потребував ретельної перевірки. Проте наразі чиновники, державні службовці спілкуються зі своєю аудиторією переважно через Facebook і Telegram, що призводить до сприйняття сторінок із синьою галочкою як офіційних джерел інформації [9].

Незважаючи на низку серйозних проблем, Facebook користується особливою популярністю серед українських медіа. Хоча деякі з них мають

значно більшу кількість підписників на інших платформах (наприклад, «Українська правда» має майже мільйон підписників у Twitter), представники медіа визнають, що Facebook залишатиметься однією з найважливіших новинних платформ у найближчому майбутньому [10].

Висновки. Таким чином, загальний стан використання соціальних мереж в Україні під час війни можна оцінити як значно важливий та впливовий. Соціальні мережі відіграли ключову роль у розповсюдженні інформації про події на передовій, координації гуманітарної допомоги, підтримці моралі та психологічній допомозі населенню, а також у міжнародній мобілізації та залученні уваги до конфлікту.

Неправильна комунікація в соціальних мережах може стати тригером та рушієм кризи. Особливо під час війни в Україні стало зрозуміло, що соціальні медіа відіграють двозначну роль у кризовій комунікації: з одного боку, вони надають великі можливості для спілкування, а з іншого - приховують серйозні ризики, які можуть призвести до кризи. Найменша помилка у спілкуванні може викликати масштабну кризу. Проте, при правильному використанні медіаканалів, вони можуть стати цінним інструментом для її запобігання. Бізнеси, які швидко адаптують контент у соціальних мережах, обирають правильний тон і серйозно ставляться до занепокоєння спільноти, можуть легко заспокоїти користувачів та підтримати свій інформаційний простір.

Отже, хоча соціальні мережі мають значний потенціал для підтримки українського населення під час війни, важливо розуміти як їхня позитивна, так і негативна роль, і працювати над зменшенням ризиків та максимізацією переваг цих платформ.

Подальші дослідження можуть розглядати вплив соціальних мереж на формування громадської думки, ефективність стратегій боротьби з дезінформацією і психологічні наслідки війни в цифрову епоху, спрямовуючи увагу на розвиток технологій для виявлення та протидії фейкам.

Література:

1. Михайлова О. Цифровізація активностей громадянського суспільства як відповідь на виклики війни. Політика та право в умовах дії воєнного стану: Пошук рішень Матеріали міжнародної наукової конференції, 23 квітня 2024. <https://enpui.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/44822/Polityka%20ta%20pravo%20v%20umovakh%20dii%20voiennoho%20stanu.pdf?sequence=1&isAllowed=y&fbc#page=130>
2. Кирилова О., Михайлова А., Захаріна К. Специфіка використання соціальних медіа у російсько-українській гібридній війні. State and Regions. Series: Social Communications, 2023 (2(54)). [https://doi.org/10.32840/cpu2219-8741/2023.2\(54\).12](https://doi.org/10.32840/cpu2219-8741/2023.2(54).12)
3. Бахметьева А., Кирилова О. Специфіка презентації громадсько-політичної проблематики в соціальних медіа традиційними новинними ЗМІ під час війни в Україні. Communications and Communicative Technologies, 2022. <https://doi.org/10.15421/292201>
4. Zasiakyn S., Kuperman V., Hlova I., Zasiakina L. War stories in social media: Personal experience of Russia-Ukraine war. East European Journal of Psycholinguistics, 2022. 9(2), Special Issue "Language and War". <https://doi.org/10.29038/eejpl.2022.9.2.zas>

5. Сахарук О. Роль цифрових технологій у процесі соціальної інтеграції та реінтеграції постраждалих від війни. Соціальна робота та соціальна освіта, 2024. 1(12), [https://doi.org/10.31499/2618-0715.1\(12\).2024.305097](https://doi.org/10.31499/2618-0715.1(12).2024.305097)
6. Пуграшик, В. І., Марчук, Г. І., Плеханова, Т. М. Цифрова журналістика та вплив соціальних мереж на формування громадського уявлення про російсько-українську війну. Теорія та історія журналістики. 2024. <https://doi.org/10.32782/2710-4656/2024.2.2/30>
7. Звіт Опори. Медіаспоживання українців: другий рік повномасштабної війни. Опитування агенції ОПОРИ. 2023. https://www.oporaua.org/polit_ad/mediaspozhyvannia-ukrayintsiv-drugii-rik-povnomasshtabnoyi-viini-24796
8. DataReportal – Global Digital Insights. DIGITAL 2024: UKRAINE. <https://datareportal.com/reports/digital-2024-ukraine>
9. USAID. «Ваш допис було вилучено». Вплив соціальних мереж на український інформаційний простір після початку повномасштабного вторгнення. 2024. <https://cedem.org.ua/wp-content/uploads/2024/01/War-Impact-Social-Media.pdf>
10. Соціальні мережі під час війни: як мають змінитися платформи і самі користувачі. 2024. <https://rpr.org.ua/news/cotsialni-merezhi-pid-chas-viyny-iak-maiut-zmynytysia-platformy-i-sami-korystuvachi/>

References:

1. Mykhailova, O. (2024). Tsyfrovizatsiia aktyvnosti hromadianskoho suspilstva yak vidpovid na vyklyky viiny [Digitalization of Civil Society Activities as a Response to the Challenges of War]. In Polityka ta pravo v umovakh dii voiennoho stanu: Poschuk rishen - Politics and Law in Martial Law Conditions: Searching for Solutions. Materialy mizhnarodnoi naukovoï konferentsii (23 kvitnia 2024). Retrieved from <https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/44822/Polityka%20ta%20pravo%20v%20umovakh%20dii%20voiennoho%20stanu.pdf?sequence=1&isAllowed=y&fbc#page=130> (in Ukrainian)
2. Kyrylova, O., Mykhailova, A., & Zakharina, K. (2023). Spetsyfika vykorystannia sotsialnykh media u rosiisko-ukrainskii hibrydnoi viini [The Specifics of Using Social Media in the Russo-Ukrainian Hybrid War]. State and Regions. Series: Social Communications - State and Regions. Series: Social Communications, 2023(2(54)). [https://doi.org/10.32840/cpu2219-8741/2023.2\(54\).12](https://doi.org/10.32840/cpu2219-8741/2023.2(54).12) (in Ukrainian)
3. Bakhmetieva, A., & Kyrylova, O. (2022). Spetsyfika prezentatsii hromadsko-politychnoi problematyky v sotsialnykh media tradytsiinymy novynnymy ZMI pid chas viiny v Ukraini [The Specifics of Presenting Public-Political Issues in Social Media by Traditional News Media during the War in Ukraine]. Communications and Communicative Technologies - Communications and Communicative Technologies, 2022. <https://doi.org/10.15421/292201> (in Ukrainian)
4. Zasiakin, S., Kuperman, V., Hlova, I., & Zasiakina, L. (2022). War stories in social media: Personal experience of Russia-Ukraine war. East European Journal of Psycholinguistics 9(2), Special Issue "Language and War". <https://doi.org/10.29038/eejpl.2022.9.2.zas> (in English)
5. Sakharuk, O. (2024). Rol tsyfrovyykh tekhnolohii u protsesi sotsialnoi intehtratsii ta reintehratsii postrazhdalykh vid viiny [The Role of Digital Technologies in the Process of Social Integration and Reintegration of War Victims]. Sotsialna robota ta sotsialna osvita - Social Work and Social Education, 1(12). [https://doi.org/10.31499/2618-0715.1\(12\).2024.305097](https://doi.org/10.31499/2618-0715.1(12).2024.305097) (in Ukrainian)
6. Putrashyk, V. I., Marchuk, H. I., & Plekhanova, T. M. (2024). Tsyfrova zhurnalistyka ta vplyv sotsialnykh merezh na formuvannia hromadskoho uiavlennia pro rosiisko-ukrainsku viinu [Digital Journalism and the Impact of Social Media on Shaping Public Perception of the Russo-Ukrainian War]. Teoriia ta istoriia zhurnalistyky - Theory and History of Journalism. <https://doi.org/10.32782/2710-4656/2024.2.2/30> (in Ukrainian)

7. Zvit Opory. (2023). Mediaspozhyvannia ukraintziv: druhyi rik povnomasshtabnoi viiny [Media Consumption of Ukrainians: The Second Year of the Full-Scale War]. Opytnuvannia ahentsii OPORY - Survey by OPORA Agency. Retrieved from https://www.oporaua.org/polit_ad/mediaspozhyvannia-ukrayintziv-drugii-rik-povnomasshtabnoyi-viini-24796 (in Ukrainian)

8. DataReportal. (2024). DIGITAL 2024: UKRAINE. Retrieved from <https://datareportal.com/reports/digital-2024-ukraine> (in Ukrainian)

9. USAID. (2024). "Vash dopys bulo vylucheno". Vplyv sotsial'nykh merezh na ukrayins'kyy informatsiynyy prostir pislya pochatku povnomasshtabnoho vtornennya [Your post has been removed: The impact of social media on the Ukrainian information space after the start of the full-scale invasion]. Retrieved from <https://cedem.org.ua/wp-content/uploads/2024/01/War-Impact-Social-Media.pdf>

10. RPR (2024). Sotsial'ni merezhi pid chas viyny: yak maıt zminytysya platformy i sami korystuvachi [Social Networks During War: How Platforms and Users Should Change]. Retrieved from <https://rpr.org.ua/news/cotsialni-merezhi-pid-chas-viyny-iak-maiut-zminytysia-platformy-i-sami-korystuvachi/>